

Chalupa, Aleš

**Konference "Past Minds: Evolution, Cognition and History", Belfast,
25.–26. května 2007**

Sacra. 2007, vol. 5, iss. 2, pp. 186-188

ISSN 1214-5351 (print); ISSN 2336-4483 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/118450>

Access Date: 03. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Budeme doufat, že příští konference CERES minimálně naváže na standard nastolený konferencí bratislavskou a vyvaruje se některých nedostatků, které se daly vypořizovat na konferenci pardubické. Přesto organizátorům děkujeme a přejeme hodně štěstí při pořádání dalších konferencí.

Konference „Past Minds: Evolution, Cognition and History“, Belfast, 25.–26. května 2007

Aleš Chalupa, FF MU, Ústav religionistiky

Stěžejním bodem programu konference, jejíhož pořádání se ujal prof. Luther H. Martin ve spolupráci s pracovníky Institutu kognice a kultury (*Institute of Cognition and Culture*) na Královské univerzitě v Belfastu, bylo hledání možných odpovědí na otázku, zda a do jaké míry mohou kognitivní vědy napomoci k pochopení historických procesů a vysvětlení příčin historických událostí. Přestože téma jednotlivých vystoupení se nemuselo zcela nutně dotýkat problematiky studia náboženství, tvořily tyto příspěvky podstatnou část z těch, které zde během dvou dnů konference zazněly.

Vlastní zasedání se konalo v prostorách útulné, zeleným břechtanem porostlé cihlové budovy v těsné blízkosti Královské univerzity. Konference budila dojem „večírku pro zvané“: kromě účastníků s vlastními příspěvky se ji účastnili již pouze učitelé a studenti Institutu kognice a kultury (jelikož tento institut nabízí pouze doktorské studium, jejich počet je velmi malý) a vyučující z jiných pracovišť belfastské univerzity nebo ostatních britských vysokých škol. Vzhledem ke kapacitě místnosti by ostatně ani širší publicita nebyla namístě. Tato skutečnost však nebyla nijak na škodu. Naopak, velmi příjemné, až komorní prostředí vytvořilo mnohem lepší podmínky pro poslech a diskuzi než je tomu v případě „mamutích konferencí“.

Konferenci zahájil v pátek 25. května krátkou uvítací řečí a představením svého pracoviště současný vedoucí Institutu kognice a kultury Jesse Bering. Po něm se ujal slova profesor Luther Martin, který svou úvodní přednáškou rozvedl hlavní motto konference a nastínil některé problémy a otázky, které byly následně řešeny v mnoha příspěvcích. Těch během dvou dnů konference zaznělo asi dvacet a byly tematicky rozděleny do dvou sekcí: sekce věnované obecným teoretickým problémům aplikace kognitivních přístupů během historického bádání (*Theoretical and Philosophical Considerations*) a sekce věnované vlastnímu kognitivně orientovanému historickému bádání v rámci konkrétní kultury, náboženství nebo filosofické tradice (*Historical Studies*). Přednášky byly přerušeny dvěma krátkými coffee-breaky a delší pauzou na oběd, který byl ale pojat veskrze pracovně. Pořadatelé zajistili dostatečné množství chutných sendvičů, čaje a kávy, takže konference mohla pokračovat v přátelské atmosféře i během těchto obvykle „hluchých“ programových míst.

Z příspěvků teoretické sekce mě nejvíce zaujalo nenapodobitelné vystoupení jednoho z průkopníků kognitivně orientovaného studia v prostředí kulturních věd Jeroma Barkowa, jehož příspěvek nazvaný „Clio’s Affair with Darwin and Other Gossip“ se zabýval otázkou, do jaké míry možnosti a omezení naší evolučně vyvinuté mysli ovlivňují výběr a přenos historických informací. Rovněž přednáška Aviesera Tuckera (ten mě navíc během coffee-breaku překvapil svou částečnou znalostí češtiny, padající na vrub jeho české manželky) „The Science of Information Evolution“, pojatá velmi minimalisticky, znovu připomněla, že není na škodu znovu si připomenout některé banální a všem na očích ležící skutečnosti, kterým se však přes jejich zjevnost někdy nedostává dostatečné pozornosti.

V odpoledním programu prvního dne konference stála za pozornost především přednáška Anderse Lisdorfa „The Frequency and Distribution of Roman *prodigia* in Roman Times“, věnovaná kognitivním aspektům studia římských prodigií. Jeho vystoupení, doplněné o pečlivé statistické vyhodnocení informací z antických pramenů, názorně demonstrovalo, že největším přínosem aplikace kognitivních přístupů ke studiu historických náboženských tradic není nalezení nových dat a informací, ale především uspořádání a vysvětlení těch starých. Některé události, které klasické historické bádání nedokáže věrohodně vysvětlit, dávají smysl nebo se alespoň objevují v nových souvislostech právě v okamžiku, kdy je přihlédnuto i ke kognitivním aspektům historických procesů.

Páteční večer byl vyplněn společnou a velmi opulentní večeří v blízké italské restauraci, která znovu zavdala příčinu k mnoha neformálním diskuzím. Pozitivní dojem ve mě zanechal i samotný Belfast, který působil dojmem velmi pokojného a útulného města (pravdou je, že jsem se převážně pohyboval pouze ve čtvrti, ve které se nachází královská univerzita a Institut kognice a kultury), kde kromě občasných nápísů „IRA forever“ jakoby nic nepřipomínalo místo ještě donedávna zmítané občanským konfliktem mezi republikány a lojalisty.

Sobotní část konference se odehrávala dle stejného programového schématu jako den páteční. Z příspěvků, které zazněly tento den, mě upoutala především vtipná a dynamická přednáška Davida Sloana „Intelligent Design is a Cognitive Cheesburger: Or, Why Creationism Won’t Go Away“, který v krátkosti a přesvědčivě nastínil důvody pro přetrvávající vliv kreacionismu ve Spojených státech právě z ohledu na jeho kognitivní přitažlivost. Ke korekci některých přehnaných očekávání spojených s aplikací kognitivních metod během historického bádání přispěl především kritický příspěvek jednoho z velkých teoretiků současné religionistiky, Donalda Wiebeho, „Beneath the Surface of History“, po kterém se rozpoutala vášnivá debata. Donald Wiebe (dle mého soudu zcela správně) poukázal na skutečnost, že v mnoha případech kognitivní přístupy buďto nemohou objasnit dynamiku historických procesů, protože jde o příliš komplikované a mnoha souběžně působícími okolnostmi ovlivněné jevy, nebo jejich aplikace vede k formulaci závěrů, které jsou redundantní, mnohdy banální (kognitivisté by zde patrně užili výrazu „non-productive“) a nevedou k prohloubení našich znalostí.

Na samý závěr konference vystoupil respondent (této důležité role se ujal Graham MacDonald, jeden z učitelů na Institutu kognice a kultury), který se zdařile pokusil o globální vyhodnocení konference a příspěvků, které zde zazněly. V následující závěrečné diskuzi se znovu potvrdilo, že jistá část zúčastněných se nebojí radikální kritiky vlastních východisek, což činí z kognitivní religionistiky, antropo-

logie nebo historiografie dynamické a pružně se vyvíjející obory, které mají daleko k obvyklé akademické zkosnatělosti zavedených škol a přístupů. Jistou nevýhodou může na druhé straně představovat ten fakt, že za kognitivní badatele mohou být v rámci historiografie často označeni i ti, kteří by se takto nikdy nedefinovali, nebo jen s velkými výhradami.

Výsledný dojem z konference, zakončené neformální večeří ve studentském klubu a následnou návštěvou pravého irského (nebo snad severoirského) pubu, spojenou s konzumací chutného Guinnessu, je tedy veskrze pozitivní. Závěrem bych tedy rád vyjádřil své osobní poděkování profesoru Lutherovi H. Martinovi za jeho pozvání na tuto konferenci (doprovázené rovněž udělením finančního příspěvku, který částečně pokryl náklady spojené s cestou a pobytem v Belfastu), které mi umožnilo vystoupit se svým příspěvkem na půdě prestižního evropského pracoviště a nabídl možnost důležitého srovnání se zahraničními studenty a odborníky.

Konference „Symbolization in Religion, Cognition and Culture“, Aarhus, 31. 5–2. 6. 2007

Jan Blaško, FF MU, Ústav religionistiky

Laboratoř teorií náboženství na Katedře religionistiky při Teologické fakultě Aarhuské univerzity v Dánsku uspořádala na přelomu letošního května a června konferenci nazvanou *Symbolization in Religion, Cognition and Culture*. Není bez zajímavosti, že tato konference je součástí čtyřletého projektu, který Laboratoř získala v roce 2005 a který nese název *Religion, Cognition and Culture* a jehož vedoucím je profesor Armin W. Geertz. Projekt navazuje na předchozí projekt *Religion, Narrative, Cognition and Culture*, zpracovávaný v Laboratoři v letech 2003 až 2004, jehož hlavním cílem bylo hledání a propojování teorií a přístupů humanitních věd s teoriemi a přístupy kognitivních věd a neurověd. Úsilí vyvíjené v rámci uvedených projektů postupně získalo mezinárodní ohlas, jehož odezvou bylo založení Mezinárodní společnosti pro kognitivní vědu o náboženství (*International Association for the Cognitive Science of Religion*) v lednu 2006 během konference *Origins of Religion, Cognition and Culture*.³

Úvodní zhuštěná informace nemá za cíl nic jiného, než přesvědčit čtenáře, že konference, o níž pojednává tato zpráva, rozhodně nespadá do oné kategorie útrpných či smysluprázdných debatních setkání religionistů, která kritizuje Břetislav Horyna.⁴ Naopak, konference *Symbolization in Religion, Cognition and Culture*, která na Teologické fakultě v Aarhusu proběhla ve dnech 31.5. až 2. 6. 2007, by neměla uniknout pozornosti žádného religionisty, kterému není lhostejný součas-

³ Více informací o zmíněných projektech viz webové stránky Teologické fakulty Aarhuské univerzity <<http://www.teo.au.dk/en/research/current/cognition/project>>. Co se týče IACSR, podrobnější údaje lze získat na stránkách společnosti <<http://www.iascr.com/>>.

⁴ Horyna, B. (2007), „Kulturní věda – další dilema religionistiky“, *Religio* 15, 2007, 12.